

Pulitzer József, Amerika magyar sajtómágnása

NYOMDÁSZATTÖRTÉNETI TÖREDÉKEK

Szerkeszti: Gécs Béla

New York legnagyobb lapja – a The New York World – 1908-ban ünnepelte annak a napnak huszonöt éves évfordulóját, amikor a magyar származású Pulitzer József átvette.

Kicsiny terjedelmű, jelentéktelen lap volt 1883-ig a World. Példányszáma amerikai mérték szerint csekély, de huszonöt esztendő alatt a világ nagyhatalmú lapjainak sorába emelkedett.

A The New York ünnepi jubileumi száma minden kérdés helyett elmondja, mennyit fejlődött a lap Pulitzer keze alatt.

Az újság példányszáma 1882. április elsejétől 1883. április 30-áig mindössze 10 763 504 volt. 1908. április 30-án 257 376 908 volt a lap példányszáma. A növekedés több mint 246 millió. 1883 áprilisában a naponta nyomtatott példányszám átlagosan 19 234. Huszonöt év múlva 726 666 volt a The World napi átlag példányszáma. Negyedszázad alatt a lap összes példányszáma 4 407 776 917. Az elhasznált papír súlya 1 016 865 553 font (mely mintegy 462 212 tonna – a Szerk.), ami 21 874 679 dollárba került.

A The Worldben huszonöt esztendő alatt 738 585 oldal hirdetés jelent meg. A lap összes bevétele 1883 májusától 94 445 062 dollár.

Ezek a számok mutatják Pulitzer sajtóbirodalmának nagyságát.

A siker kovácsa Pulitzer József, kinek regényes élete Makóról indult, ahol 1847. április 10-én született, jómódú, sokgyermekes zsidó családban.

Az apa Pulitzer Fülöp terménykereskedő, részt vett az 1848-as szabadságharcban, a déli-déli magyar csapatok katonai élelmezője volt. A világosi fegyverletétel után folytatta katonai élelmezési tevékenységét – ekkor már a császári sereg számára.

Nemsokára a népes Pulitzer család Pestre költözött, és nagykereskedésű üzletük jövedelméből jómódban élt a család, a gyerekeket házitanító oktatta.

Pulitzer József kereskedelmi magániskolában folytatta tanulmányait, amikor a család fő súlyos tüdőbeteg lett. Az orvosi költségek miatt az addig jól menő üzlet gyors hanyatlásnak indult. Pulitzer Fülöp korán, 1858-ban elhunyt. A vagyonából alig maradt, az özvegy a gyerekekkel nagy nélkülözések közt élt. Pulitzer József először

katonai pályával próbálkozott, de kora és gyenge fizikumja miatt alkalmatlanná minősítették. Próbálkozott a francia idegenlégiónál, majd az angol gyar-mati hadseregnél is, sikertelenül. Az Amerikában dúló polgárháború északi állam ügynökei önkénteseket toboroztak Hamburgban, s az ott jelentkező 17 éves Pulitzer-t is felvették.

Egy kivándorlókkal zsúfolt hajón Pulitzer nincstelenül érkezett Bostonba. Mindjárt besorozták az I. New York-i lovasezredbe, és részt vett az észak–déli államok közti polgárháborúban. 1865 júliusában, kilenc hónapos szolgálat keserű tapasztalataival, obsittal a zsebében munkanélküli lett. Az amerikai németek fővárosában, St. Louisban próbált szerencsét. Mivel jól beszélte a német nyelvet, a Westliche Post című helyi német újságba küldött írásait a lap közölte. Pulitzer-t a lapnál megkedvelték, s lehetővé tették számára satirikus hangvételű cikkeinek megjelenését.

Hányattatásai azonban még nem értek véget. St. Louisban 1866-ban kolerajárvány tört ki. Mivel még mindig rendszeres jövedelem nélkül tengődött, kénytelen volt elvállalni a járványban elhunytak szállítását a temetőbe, majd elfogadta a felajánlott temetői gondnokságot. Ezután a St. Louis–San Francisco vasúttársaság alkalmazottja lett.

1867-ben megkapta az amerikai állampolgárságot. A szerkesztőség révén megismert ügyvéd baráti biztatására jogi tanulmányokba kezdett. Ebben segítette főfoglalkozású titkári állása. 1868-ban jogászi képesítéssel kapott riporterri állást a Westliche Postnál, ahol naponta jelentek meg cikkei.

Az amerikai politikai életben ismert személyiség, Carl Schurz szenátor, felkeltette Pulitzer érdeklődését a politikai élet iránt. Politikai pályafutása azzal indult, hogy 1869-ben, 22 éves korában váratlanul a Republikánus Párt egyik kerületében képviselői mandátumot nyert, majd Missouri állam közgyűlésébe is beválasztották. Mandátumának lejártával St. Louisban az újságírás mellett folytatta politikai tevékenységét a liberális republikánus pártban, ahol az elnökjelölő gyűlésen titkári feladatokat látott el. Huszonöt esztendősen részvények vásárlásával tőzsdézett, és sikeres újságvásárlási ügyletekbe kezdett. 1873-ban hosszabb európai utazása során hazalátogatott Magyarországra. Később a New York-i Sun című lap washingtoni politikai tudósítója lett.

Pulitzer 1872-ben megvette a Westliche Postot és a St. Louis Dispatch lapot, majd a két lapot összeolvasztotta, és övé lett a St. Louis Post-Dispatch napilap.

Pulitzer József 1883-ban, 36 évesen már gazdag ember, és nagyobb üzleti akciókra is képes. Ebben az évben megvásárolta 346 000 dollárért a New York World című újságot, amely addig évi 40 000 dollár veszteséggel jelent meg.

Pulitzer sikeres lapjaival az Egyesült Államok jellegzetes történelmi személyisége lett. Kezdetben nagy harcban állt

a konkurenciával, a Hearst-birodalom lapjaival, az amerikai szeszációnéhség kiszolgálásával.

A The World tényfeltáró riportjai, a képes írások, karikatúrák és a sportoldal bevezetése jelentős újtásnak számított az amerikai sajtóban. Pulitzer tette a sajtót első ízben politikai nagyhatalommá.

A The World számos jótékonyági akcióban vett részt. Pulitzer nevéhez fűződik az egyik ilyen, a New York-i Szabadság-szobor felállítására. A francia nép által ajándékozott monumentális nőalak szobor (Frederic A. Bartholdi alkotása) arányaihoz mérő talapzatának a megépítéséhez a hatóságok nem tudtak elegendő pénzt előteremteni. A The World 1885. március 16-ai számában Pulitzer vezércikkben buzdított közadakozásra, s néhány hónap alatt száz-ezer dollár gyűlt össze.

Amikor Franciaországból megérkezett a nőalak szobor, már helyén állt a gránitból és betonból készült hatalmas talapzat, benne a felvonóval és kilátóval. 1886 őszén ünnepélyes külsőségek között került sor a 93 méter magasra emelkedő szobor avatására. Jelen volt az alkotóművész és Pulitzer József is.

A szobor talapzatában létesített kis múzeumban egy tábla máig hirdeti: „Bevándorlók, akik az alkotó gondolatok végtelen gazdagságának megteremtésében közreműködtek...” A nevek között olvasható Pulitzer neve is.

Pulitzer sikerei csúcsára megromlott egészséggel érkezett, súlyos szembetegség támadta meg. Emiatt 1887-től fokozatosan visszavonult újságjainak szerkesztésétől. Élete végére szinte teljesen megvakult. Ideg-

rendszere már a legkisebb zajt sem tudta elviselni, ezért saját luxusjachtjára, a Lyberty-re költözött, és ott élt 1911. október 29-én bekövetkezett haláláig. Pulitzer József 64 évet élt.

Bronxban temették el, a Woodlawn temetőben nyugszik.

Három fia és két lánya örökölte a mintegy 18 és félmillió dolláros hagyatékot.

Pulitzer halálakor lapjai együttesen majd egymillió példányban jelentek meg. A The World az örökösök kezén egyre hanyatlott, s végül 1831-ben eladásra került.

Pulitzer József magyarságát soha nem tagadta meg, ő volt az amerikai kongresszus első magyar származású tagja. Vagyonának nagy részét jótékonyági célokra adományozta. Benne tisztelik az amerikai független, modern hírlapírás atyját. Elsőként ő kezdeményezte és 1892-ben adományával lehetővé tette a New York-i Columbia egyetem önálló újságírói karának létrehozását. Az általa létrehozott Joseph Pulitzer Alapítvány kamataiból osztják – 1917 óta – minden évben Amerikában a Pulitzer-díjakat, az újságírók legnagyobb kitüntetését, ma már tizenkilenc kategóriában.

Az amerikai magyar sajtómágnás, Pulitzer József életnagyságú újságolvasó bronz szobra a New York-i Liberty Islanden örökös tisztelet munkásságának.

A magyarországi Pulitzer-emlékdíjat, a Pulitzer-örökösök hozzájárulásával 1988-ban alapította Fábry Pál és a Magyar Hitelbank Rt. Az első díjat 1990-ben adták át, s ugyanebben az évben Makó városa posztumusz díszpolgári címmel tüntette ki, amelyet Pulitzer unokája vett át.